

INSTUN di Persada Antarabangsa: Profil dan Prospek

INSTUN at International Level: Profiles and Prospects

Siti Asma' Mohd Rosdi@Mohd Rodhi

Jabatan Pengurusan Perniagaan & Keusahawanan, Fakulti Pengurusan dan Ekonomi,
Universiti Pendidikan Sultan Idris, 35900 Tanjong Malim, Perak D.R

e-mel: sitiasma@fpe.upsi.edu.my

Abstrak

Institut Tanah dan Ukur Negara (INSTUN) adalah Institut Latihan Awam (ILA) di Malaysia yang menawarkan kursus dan latihan berkaitan tadbir urus tanah, ukur dan pemetaan khususnya kepada penjawat awam. Artikel ini bertujuan untuk mengenalpasti profil dan prospek INSTUN dari perspektif tempatan dan antarabangsa. Bagi tujuan itu, artikel ini menggunakan kaedah analisis dokumen untuk mencapai objektif kajian. Dapatan analisis dokumen mendapati terdapat cabaran yang dihadapi oleh pihak INSTUN dari aspek kesediaan kakitangan INSTUN dalam merencana kegiatan peringkat antarabangsa. Natiujahnya, tadbir urus INSTUN yang mampan telah membuka suatu perspektif lanjutan tentang pengalaman kakitangan INSTUN terhadap amalan dan cabaran yang dihadapi bagi merealisasikan visi dan misi INSTUN untuk menjadi institut latihan pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan yang bertaraf dunia. Sumbangan kajian ini dapat memberi input baharu kepada kakitangan INSTUN dan masyarakat setempat untuk mengalihkan tumpuan peranan INSTUN yang selama ini dikatakan berfokus kepada perkhidmatan kursus semata-mata kepada pemahaman berbentuk lebih subjektif terutamanya dalam konteks kecekapan tadbir urus sumber manusia ke arah perkhidmatan bertaraf antarabangsa. Bagi memartabatkan imej INSTUN di persada antarabangsa, pihak INSTUN menitikberatkan pelaksanaan strategik khususnya pada tiga teras utama iaitu Teras Pengurusan Latihan yang Terancang dan Sistematis; Teras Tenaga Pengajar yang Kompeten dan Teras Khidmat Pengurusan yang Berdaya Saing. Sumbangan artikel ini juga turut dibincangkan.

Kata kunci: INSTUN, profil, prospek, tadbir urus institusi, pengantarabangsaan

Abstract

The National Institute of Land and Survey (INSTUN) is a Public Training Institute (ILA) in Malaysia provides courses and training related to land administration, surveying and mapping specifically for civil servants. This article aims to identify INSTUN's profile and prospects from a local and international perspective. To this end, this article uses document analysis methods to achieve the research objectives. The findings of the document exploration of the challenges faced by INSTUN in terms of the readiness of INSTUN's use in planning international activities. As a result, INSTUN's sustainable governance has created a one-time perspective on INSTUN's experience of the practices and challenges it faces to realise INSTUN's vision and mission to become excellent land management, survey and mapping training institution. The contribution of this study provides new inputs for INSTUN, individuals and the public to divert attention from INSTUN's that has been focused on course services solely for more content in the field of international human resource management efficiency. To capitalise on INSTUN's image internationally, INSTUN emphasises the implementation of unique strategies on the three core areas of Strategic and Systematic Training Management Core; Competent Master Core and Competitive Management Services Core. The contribution of this article is also discussed.

Keywords: INSTUN, profile, prospect, institutional governance, internationalisation

Pengenalan

Perihal tadbir urus institusi telah banyak dibincangkan oleh ahli akademik dan golongan profesional di Malaysia yang berkait rapat dengan produktiviti dan kecekapan sumber (Intan Fadzliana & Mohd Izham, 2014). Tadbir urus bermaksud semua proses berkaitan membuat keputusan dan melaksanakan atau tidak melaksanakan keputusan tersebut. Istilah ini boleh digunakan dalam pelbagai konteks, contohnya tadbir urus korporat, tadbir urus antarabangsa, tadbir urus kebangsaan dan sebagainya. Menurut Municipal Association of Victoria (2014), tadbir urus yang baik mempunyai lapan sifat utama iaitu 1) penuh rasa amanah dan bertanggungjawab (accountable); 2) telus (transparent); 3) sedia memberi maklum balas (responsive); 4) adil dan meliputi semua pihak (equitable and inclusive); 5) berkesan dan cekap (effective and efficient); 6) mematuhi kedaulatan undang-undang (follows the rule of law); 7) mudah disertai dengan rela hati (participatory) dan 8) berteraskan rundingan dan muafakat (consensus oriented).

Tadbir urus dalam konteks Institusi Latihan Awam (ILA) pastinya melibatkan tadbir urus organisasi korporat; tadbir urus pegawai dan kakitangan; serta tadbir urus kerjasama dan pengiktirafan terhadap institusi mengenai program dan kursus yang ditawarkan. Kursus dan latihan dalam pembangunan organisasi merupakan aktiviti yang sangat penting untuk membantu pihak pengurusan meningkatkan kualiti dan tahap produktiviti kakitangan pentadbiran. Motif utama kursus dan latihan ini adalah untuk memperbaiki prestasi pekerja yang berkait rapat dengan tugas pekerja dengan cara yang khusus. Contohnya, kajian yang dijalankan oleh Abdul Ghafar, Ab. Halim, Supyan dan Mohd Aderi (2015) mengenai keberkesanan kursus yang diberikan membuktikan bahawa secara keseluruhannya kebanyakan peserta yang mengikuti kursus berpuas hati dan bersetuju bahawa kursus yang disertai memberi kesan yang positif kepada pekerja. Kursus yang diikuti ini meningkatkan keyakinan diri dan membentuk kemahiran yang khusus kepada mereka supaya menjadi seorang pekerja yang berkualiti dalam pengajaran seperti kaedah dalam pengajaran mikro, perancangan pengajaran, asas kaedah pengajaran, kemahiran kawalan kelas dan juga kemahiran komunikasi (Abdul Ghafar et al., 2015). Kajian ilmiah mengkaji keberkesanan latihan praktikum berasaskan kepada perkembangan Identiti Profesional Guru (IPG) merentas masa dan mengkaji pengaruh konteks pengajaran menunjukkan berlaku peningkatan dan perubahan positif pola perkembangan identiti profesional guru yang mempunyai hubungan langsung dengan tempoh masa latihan praktikum. Menurut Mahaya (2016) semakin lama masa guru pelatih menjalani latihan praktikum, maka semakin stabil perkembangan identiti profesional guru dalam diri mereka.

Kursus dan program yang telah dijalankan di Institut Tanah dan Ukur Negara (INSTUN) telah mendapat pengiktirafan dan telah menjadi ILA yang terunggul dalam bidang pentadbiran tanah, ukur, pemetaan dan teknologi yang berkaitan. Menurut kajian impak yang dijalankan pada tahun 2014 sehingga 2016 oleh Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan INSTUN mendapati kursus yang ditawarkan oleh INSTUN telah meningkatkan prestasi kerja terutama dalam aspek pengetahuan, meningkatkan kemahiran dan kecekapan dalam melaksanakan tugas, meningkatkan kefahaman peserta dan membantu urusan di luar tugas rasmi (INSTUN, 2016). Kepentingan kursus dan latihan kepada pekerja tidak dapat disangkal malah diperuntukkan jumlah belanjawan yang besar untuk memberikan kecekapan kepada pekerja. Antara kepentingan kursus dan latihan ialah meningkatkan produktiviti pekerja, mendedahkan pekerja kepada pengetahuan dan perkembangan teknologi semasa, meningkatkan motivasi dan kepuasan pekerja, menjimatkan kos dan perbelanjaan penyelenggaraan. Artikel ini ditulis bagi mengkaji prospek INSTUN sebagai peneraju dalam bidang ukur dan pemetaan di peringkat antarabangsa.

Metodologi

Rekabentuk dan metodologi pelaksanaan kajian merupakan elemen yang sangat penting dalam sesuatu penyelidikan. Data yang baik, diperoleh daripada kajian yang dirancang dengan rapi berdasarkan rekabentuk yang bersesuaian, iaitu pendekatan yang digunakan dalam proses mendapatkan data penyelidikan. Oleh yang demikian, pemilihan rekabentuk kajian dan metodologi pelaksanaan yang tepat dan bersesuaian, adalah sangat penting bagi memastikan matlamat penyelidikan tercapai dengan jayanya. Penulisan artikel ini mengemukakan huraian mengenai analisis dokumen, bagi memenuhi objektif yang disasarkan. Kaedah ini digunakan untuk memperoleh maklumat mendalam berhubung profil dan prospek INSTUN yang mempersembahkan imej INSTUN sebagai ILA yang terunggul di Malaysia.

Memandangkan kajian ini mensasarkan pengenalan profil dan prospek bagi mencapai imej di persada antarabangsa, maka kajian secara kualitatif kelihatan relevan dan amat sesuai. Pengaplikasian pendekatan kajian kualitatif adalah merangkumi pelbagai bidang, serta digunakan untuk memperoleh pemahaman yang mendalam tentang sesuatu isu yang diketengahkan, dan turut juga mengeksplorasi sesuatu isu yang baru atau kompleks (Hennink, Hutter & Bailey, 2012).

Oleh yang demikian, dengan berpandukan matlamat penyelidikan, jelas sekali bahawa kajian secara kualitatif adalah bersesuaian. Bagi menghasilkan artikel ini, penyelidik menganalisis bahan cetakan terbitan Bahagian Penyelidikan dan

Pembangunan (R&D) INSTUN seperti buku, monograf, jurnal dan manuskrip secara komprehensif terutamanya yang mengandungi maklumat berkaitan profil INSTUN dan pelan tindakan serta strategi dan tadbir urus INSTUN. Pada amnya, analisis dokumen ialah pecahan kaedah pengumpulan data penyelidikan daripada analisis kandungan yang merupakan huraian objektif terhadap mesej komunikasi yang telah dicetak, disiarkan atau digambarkan. Dalam kata lain, bahagian mesej itu dapat didengar, diperoleh dan dilihat dengan merujuk kandungan teks pada perkataan, maksud, gambar, simbol, idea, tema, atau apa-apa sahaja mesej yang telah dikomunikasikan (Babbie, 2010).

Dapatan Kajian dan Perbincangan

Profil INSTUN

INSTUN ditubuhkan secara rasmi pada 1 Mei 1998 di bawah Kementerian Tenaga dan Sumber Asli merupakan sebuah ILA yang menawarkan kursus dan latihan dalam bidang pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan serta teknologi maklumat yang berkaitan. Terdapat lima (5) bahagian utama yang menerajui misi dan visi INSTUN iaitu Bahagian Pengurusan dan Perundangan Tanah; Bahagian Ukur dan Pemetaan; Bahagian Teknologi Maklumat; Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan serta Bahagian Pentadbiran Kewangan. Visi INSTUN untuk menjadi institut latihan pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan yang bertaraf dunia manakala misi INSTUN untuk membangun dan memperkasa kompetensi modal insan dalam bidang pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan serta teknologi maklumat yang berkaitan melalui program latihan yang terancang, sistematik dan berkualiti. Keluasan keseluruhan kawasan INSTUN meliputi 80.91 hektar (199.93 ekar) dan pemandangan udara INSTUN dapat dilihat dalam Rajah 1.

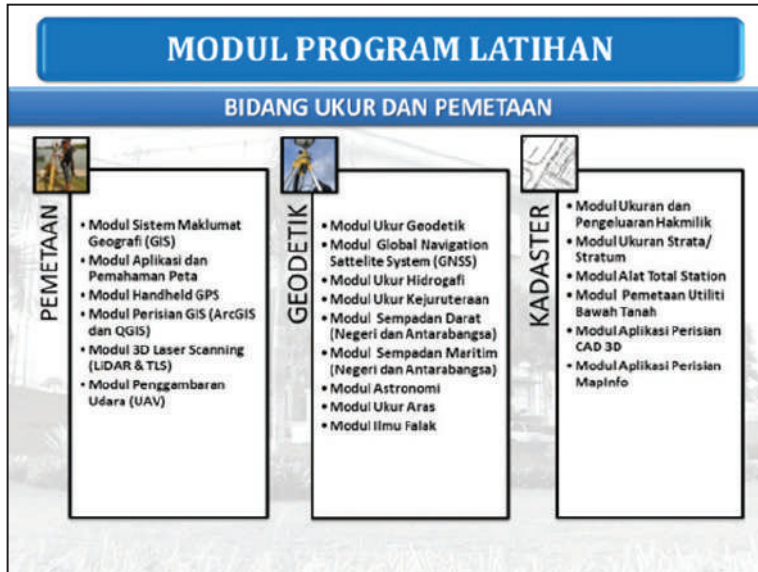
Rajah 1. INSTUN dari pemandangan udara
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Program Latihan INSTUN

Terdapat empat bidang utama yang ditawarkan oleh INSTUN melalui program latihan yang komprehensif iaitu bidang pengurusan dan perundangan tanah, ukur dan pemetaan, teknologi maklumat dan umum seperti yang ditunjukkan dalam Rajah 2. Setiap bidang mempunyai program latihan yang khusus seperti Modul Program Latihan Bidang Ukur dan Pemetaan (Rajah 3), Modul Program Latihan Bidang Pengurusan dan Perundangan Tanah (Rajah 4), Modul Program Latihan Bidang Teknologi Maklumat (Rajah 5) dan Modul Program Latihan Bidang Umum (Rajah 6).

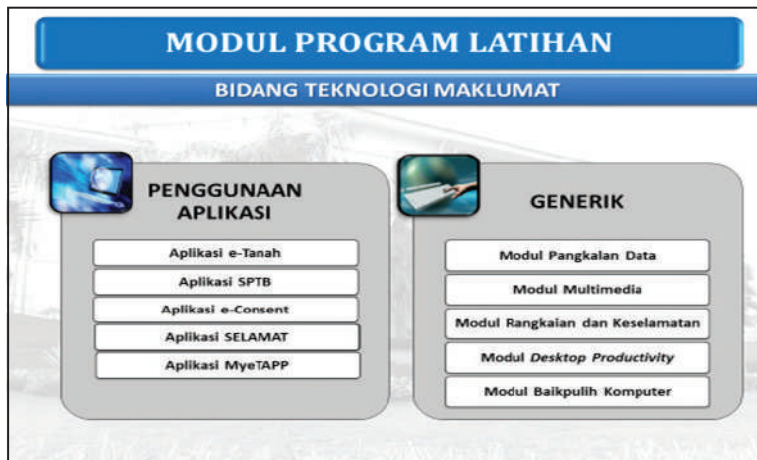
Rajah 2. Bidang utama program latihan INSTUN
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Rajah 3. Modul Program Latihan Bidang Ukur dan Pemetaan
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Rajah 4. Modul Program Latihan Bidang Pengurusan dan Perundangan Tanah
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Rajah 5. Modul Program Latihan Bidang Teknologi Maklumat
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Rajah 6. Modul Program Latihan Bidang Umum
Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Tadbir Urus dan Pelan Strategik INSTUN

Bagi mencapai visi dan misi INSTUN, pelan strategik telah dilaksanakan berdasarkan tiga teras utama iaitu 1) Teras Pengurusan Latihan yang Terancang dan Sistematik; 2) Teras Tenaga Pengajar yang Kompeten dan 3) Teras Khidmat Pengurusan yang Berdaya Saing.

Teras 1: Pengurusan Latihan Terancang dan Sistematik

Dalam teras ini, tiga (3) elemen utama diberi perhatian khusus iaitu a) kandungan latihan, b) tenaga pengajar, dan c) latihan infrastruktur. Kandungan latihan meliputi semua aspek pengurusan latihan bermula dari peringkat analisis keperluan latihan, reka bentuk dan pembangunan modul, pelaksanaan latihan dan penilaian keberkesanan latihan. Kesemua aspek ini akan dikaji setiap tahun oleh Bahagian R&D di INSTUN supaya ia bersifat komprehensif dan pengurusan latihan yang cekap selari dengan standard dan keperluan antarabangsa. Antara strategi yang dilaksanakan ialah:

- Strategi 1: Peningkatan Imej
- Strategi 2: Malaysian Technical Cooperation Program (MTCP)
- Strategi 3: Pelaksanaan Kursus Jemputan (Customise Module)
- Strategi 4: Pembangunan Modul Baharu dan Penambahbaikan Modul
- Strategi 5: Kolaborasi bersama Institut Latihan Awam dan Agensi Lain
- Strategi 6: Pelaksanaan dan Penilaian Program Latihan yang Berkesan
- Strategi 7: Pelaksanaan Program Corporate Social Responsibility (CSR)
- Strategi 8: Latihan Kemahiran Bahasa Inggeris
- Strategi 9: Penyediaan Infrastruktur dan Infostruktur ICT yang Terkini

Teras 2: Tenaga Pengajar Kompeten

Tenaga pengajar yang kompeten merujuk kepada sumber manusia yang cekap di INSTUN. Tenaga pengajar merupakan aset yang penting sebagai agen penyampaian ilmu dan kemahiran yang bertaraf antarabangsa. Antara strategi yang dilaksanakan ialah:

- Strategi 1: Penulisan Ilmiah dalam Bidang Berkeajaan
- Strategi 2: Pengkhususan *Area of Expertise*
- Strategi 3: Konsultansi
- Strategi 4: Program Penyelidikan
- Strategi 5: Kolaborasi dengan Pakar Luar
- Strategi 6: Succession Planning – Pelan Penggantian Untuk Tenaga Pengajar
- Strategi 7: Penyediaan Rancangan Sesi Pengajaran
- Strategi 8: *Training for Trainers / On Job Training* – Penerokaan Ilmu Baharu
- Strategi 9: Penyediaan Intensif, Pengiktirafan dan Laluan Kerjaya Yang Baik

Teras 3: Khidmat Pengurusan Berdaya Saing

Teras ini memperkasakan infrastruktur latihan dalam memastikan proses pengajaran dan pembelajaran mencapai matlamat dan berkesan. Penggunaan teknologi yang canggih dan terkini dalam era revolusi industri (IR) 4.0 memainkan peranan yang penting dan meletakkan INSTUN di persada antarabangsa. Antara strategi yang dilaksanakan ialah:

- Strategi 1: *Edu-Tourism* atau Pelancongan Pendidikan
- Strategi 2: Pengurusan Aduan yang Cepak
- Strategi 3: Pengurusan Penyelenggaraan Infrastruktur dan Kemudahan Berjadual
- Strategi 4: *Bechmarking* dan *Best Practise* ILA yang Lain
- Strategi 5: Pengurusan Latihan Kakitangan Yang Sistematik
- Strategi 6: Penyediaan Perkhidmatan IMTC
(*1Malaysia Training Centre*)
- Strategi 7: Penyediaan Siri Latihan Teknikal
- Strategi 8: Pengukuhan Organisasi

Prospek INSTUN

Prospek ialah kemungkinan atau peluang untuk mencapai kejayaan pada masa akan datang; dan harapan untuk terus maju dalam kerjaya (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2010). Pengantarabangsaan boleh didefinisikan sebagai satu proses mengadaptasi operasi sesebuah institusi seperti strategi, struktur dan sumber-sumber ke dalam persekitaran antarabangsa. Sehubungan itu, strategi yang dilaksanakan oleh INSTUN dapat memberi impak yang positif sebagai hab kecemerlangan institut latihan yang komprehensif di persada antarabangsa. Sementara itu, halatuju INSTUN untuk menjadi ILA bertaraf dunia menjelang tahun 2030 ditunjukkan dalam Rajah 7. Berikut adalah prospek INSTUN di persada antarabangsa.

Meningkatkan Imej INSTUN

Masyarakat umum sedia maklum dan mengetahui bahawa INSTUN adalah ILA yang terunggul dalam bidang pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan sejak ditubuhkan pada tahun 1998. Justeru, imej yang baik ini perlu dikekalkan dan INSTUN perlu menerajui kursus-kursus dan kajian ilmiah yang berkualiti dalam bidang pentadbiran tanah, ukur dan pemetaan. Prestasi dan pencapaian imej INSTUN dapat diukur melalui peningkatan bilangan peserta kursus setiap tahun dari dalam dan luar negara. Pihak pengurusan INSTUN telah membuat analisis dan mengenalpasti imej yang ditampilkan supaya mempunyai identiti yang jelas. INSTUN juga mengkoordinasi setiap saluran komunikasi seperti radio dan siaran televisyen untuk membina imej tersendiri.

Menyesuaikan Kandungan Kursus Yang Komprehensif

Kursus yang diberikan oleh INSTUN adalah komprehensif dan relevan berkaitan bidang ukur, tanah dan pemetaan. Kandungan kursus yang ditawarkan mengikut permintaan semasa dan sentiasa ditambahbaik dari semasa ke semasa. INSTUN juga telah terpilih sebagai ILA yang menjalankan Malaysian Technical Cooperation Programme (MTCP) untuk meningkatkan ilmu pengetahuan dan kemahiran kepada negara-negara membangun. Program MTCP bermula pada tahun 2015 sehingga 2019 dan pernah mencatatkan permohonan dari 29 buah negara. Perancangan yang teliti dan menyeluruh dilakukan bagi memastikan program dan kursus sentiasa berdaya saing dan memenuhi permintaan peserta dalam dan luar negara.

Mempelbagaikan Strategi Pemeraksanaan

INSTUN menyedari tentang kepentingan tadbir urus yang cekap dan sistematik. Justeru, strategi pemeraksanaan telah diperkenalkan, misalnya dengan penyediaan infrastruktur dan infostruktur teknologi maklumat yang canggih dan terkini selari dengan keperluan dunia semasa akibat Revolusi Perindustrian 4.0 (IR 4.0). Dari semasa ke semasa, INSTUN membuat pembangunan modul baharu dan penambahbaikan terhadap modul yang sedia ada. INSTUN menilai setiap aspek keberkesanan latihan dari aspek kefahaman terhadap pengetahuan dan kemahiran dan tahap impak latihan kepada peserta kursus.

Memperkasakan Pengurusan Sumber Manusia

Sumber manusia di INSTUN telah melalui proses latihan yang cekap dengan pelbagai program diperkenalkan contohnya latihan kemahiran Bahasa Inggeris, kursus latihan terhadap kakitangan INSTUN, training for trainers / on job training, program penerokaan ilmu baharu serta penyediaan intensif, pengiktirafan dan laluan kerjaya yang baik. Tenaga pengajar didedahkan kepada budaya negara-negara peserta yang terlibat dengan program INSTUN, pelaksanaan kursus jemputan (Customize Module), jaringan kerjasama yang bersepadu dengan institut latihan awam yang lain.

Meningkatkan Kualiti Alam Sekitar

Kualiti alam sekitar dipantau dan dijaga dengan pelaksanaan kursus tanah, ukur dan pemetaan yang komprehensif telah dijalankan oleh INSTUN. Peserta dan masyarakat setempat mendapat pendedahan mengenai tadbir urus tanah, undang-undang mengenai pertadbiran tanah dan ilmu yang berkaitan alam sekitar. Melalui program Corporate Social Responsibility (CSR) menyumbang ke arah usaha mencapai pembangunan mampan. Penglibatan INSTUN dalam CSR memberi tumpuan kepada pemeliharaan alam sekitar serta menyumbang kepada program kesejahteraan komuniti seperti kesedaran memelihara alam sekitar dan kebersihan setempat.

Mensinergikan Peranan Masyarakat dan Agensi Luar

Strategi pemeraksanaan khususnya terhadap tadbir urus dan kolaborasi antara agensi, institusi pendidikan dan masyarakat setempat diperkasakan. Bagi menggalakkan masyarakat tempatan mengetahui tentang peranan INSTUN, pelbagai program

dan aktiviti telah dijalankan bersama masyarakat tempatan seperti program CSR. INSTUN telah mengadakan Memorandum of Understanding (MoU) bersama Institut Pengajian Tinggi Awam (IPTA) seperti Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI), Universiti Teknologi MARA (UiTM) Perak, Universiti Tun Hussein Onn (UTHM) dan Jabatan Mufti negeri Perak dalam bidang berkaitan dan menjalankan perkongsian pintar dari segi sumber dan teknologi supaya lebih banyak peluang dapat diterokai.

Rajah 7. Hala tuju INSTUN

Sumber: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN (2020)

Kesimpulan

Aspirasi INSTUN di persada antarabangsa memerlukan hala tuju tadbir urus sumber manusia dalam mencorak keperluan dan kepentingan strategik kursus dan latihan seiring dengan keperluan semasa di peringkat tempatan dan global. Justeru itu, strategi-strategi yang direncanakan harus selari dengan perkembangan dunia hari ini, masyarakat setempat, universiti, agensi kerajaan, dan ILA di seluruh negara agar dapat berganding tenaga dan kemahiran antara satu sama lain. INSTUN berpotensi mengukuhkan statusnya sebagai ILA berprestij dan membentuk imej yang tersendiri di persada antarabangsa.

Penghargaan

Setinggi-tinggi penghargaan dan ucapan terima kasih ditujukan kepada Puan Norehan Omar selaku Pengarah INSTUN, yang telah memberi kepercayaan kepada saya sepanjang tempoh Program Sangkutan ini berlangsung. Sekalung penghargaan dan terima kasih juga ditujukan kepada Encik Mohd Zarif Mohd Zaki, Ketua Unit Integriti INSTUN, Encik Azfaizan Ahmad Sarkawi, dan seluruh kakitangan Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D) INSTUN kerana telah memberi sokongan dan kerjasama yang amat baik. Sekalung penghargaan yang tidak terhingga kepada Dekan, Dr Mohd Asri Mohd Noor, dan Ketua Jabatan Prof Madya Dr Zuraidah Zainol, Fakulti Pengurusan dan Ekonomi, dan Bahagian Pengurusan Sumber Manusia, Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI) di atas kepercayaan dan sokongan yang telah diberikan.

Rujukan

- Abdul Ghafar Haji Don, Ab. Halim Tamuri, Supyan Hussin & Mohd Aderi Che Noh. (2015). Penilaian keberkesanan kursus Pusat Latihan Pengurusan Pendidikan Islam Institut Latihan dan Dakwah Selangor (ILDAS). *Jurnal Kepimpinan Pendidikan*, 2(3), 1-14.
- Babbie, E. (2010). *The practice of social research*. USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2012). *Qualitative research methods*. London: Sage.
- Intan Fadzliana Ahmad & Mohd. Izham Mohd. Hamzah. (2014). Tadbir urus korporat lawan tadbir urus insan: Kekeliruan peranan pentadbir Institusi Pengajian Tinggi Islam terhadap peranan universiti. *Jurnal Penyelidikan dan Inovasi*, 1, 84-96.
- INSTUN. (2016). Laporan kajian impak & program latihan INSTUN (2014-2016). Behrang Ulu: Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan (R&D), INSTUN.
- INSTUN. (2015). Pelan strategik INSTUN 2015-2017. Behrang Ulu: Bahagian Penyelidikan & Pembangunan (R&D), INSTUN
- Municipal Association of Victoria. (2014). Good governance guide. Retrieved from <http://www.goodgovernance.org.au/about-good-governance/what-is-good-governance/>
- Mahaya, S. (2016). Keberkesanan latihan praktikum berasaskan kepada perkembangan identiti profesional guru pelatih di Institut Pendidikan Guru Malaysia (IPGM). Tesis Doktor Falsafah, Universiti Sains Malaysia yang tidak diterbitkan.

